

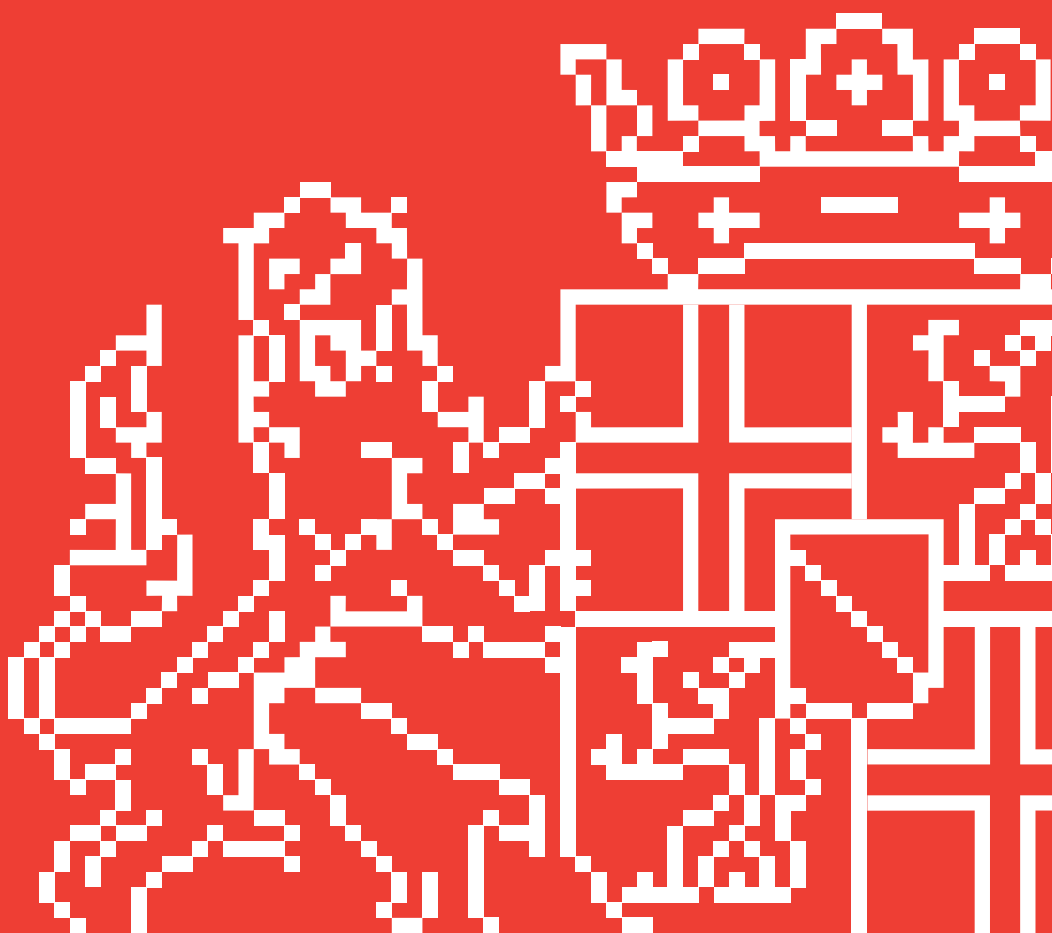

PROVINCIE ■ UTRECHT

Notulen

*van het verhandelde in de vergadering van
Provinciale Staten van Utrecht gehouden op*

5 februari 2013

Notulen

*van het verhandelde in de vergadering van
Provinciale Staten van Utrecht gehouden op*

5 februari 2013

ISBN 0920-3370

Bladwijzer

op de notulen van Provinciale Staten van Utrecht
Vergadering 5 februari 2013

Onderwerp	Bladzijde	Nummer
Vaststellen agenda	9	
Consultatiegesprek in het kader van start arhi-procedure samenvoeging Flevoland, Noord-Holland en Utrecht.	9 - 26	

Presentielijst

vergadering 5 februari 2013

Voorzitter: R.C. Robbertsen, commissaris van de Koningin

Griffier: L.C.A.W. Graafhuis

VVD	mevr. drs. F.M. Alsem, Harmelen E.R.M. Balemans, Utrecht dr. F.H. Barneveld Binkhuysen, Soest W.J. Joustra, Langbroek drs. J.A.J. Konings, Vleuten mevr. Y. Smit, Maarssen mr. D.S.L. Tuijnman, Utrecht mevr. dr. A.J. Vlam, Nieuwegein G.H.J. Weierink, Maartensdijk Z. el Yassini, Utrecht	ChristenUnie A.J. Schaddelee, Houten SGP W. van Wikselaar, Driebergen 50Plus mevr. W.M.M. Hoek, Vreeland PvdD W. van der Steeg, De Meern
PvdA	mevr. drs. U.P. Blom, Driebergen drs. K.E. Driehuijs, De Meern A. Essousi, Utrecht ing. D. Kiliç, IJsselstein drs. C. de Kruijf, Leusden mevr. P.J. van Viegen MSc, Utrecht mr. E. de Vries, Amersfoort	Afwezig: VVD drs. A.H.L. Kocken, Utrecht CDA ir. H. Graaff, Amersfoort GroenLinks drs. F.H. Bekkers, Utrecht J. Fastl, Utrecht SP A.M. Meijer, Amersfoort ChristenUnie drs. C. de Heer, Amersfoort
CDA	mr. J.M. Buiting, Utrecht mevr. P. Doornenbal-van der Vlist, Lopik mevr. drs. M.W.J. Maasdam-Hoevers, Zeist mevr. H.Nap, Vleuten dhr. C. Westerlaken, Willige Langerak	Leden van Gedeputeerde Staten drs. R.W. Krol, Soest J.W.R van Lunteren, Hoogland mevr. A.M.A. Pennarts-Pouw, Montfoort drs. R.E. de Vries, Hollandsche Rading
D66	drs. J.G. Boerkamp, Utrecht ir. N.J.P. Hoefnagels, Bunnik ir. J.P.M. Peters, Bilthoven dr. I.Thonon, Utrecht (vanaf 19.20 uur) mevr. drs. J.C.M. Versteeg, Utrecht	
PVV	mevr. E.J. Broere, Soest R.G.J. Dercksen, Bosch en Duin ir. H. IJssennagger, Bilthoven ing. H.N. Scherer, Maartensdijk drs. W.J. Ubaghs, Maarssen	
GroenLinks	mevr. A.C. Boelhouwer, Wijk bij Duurstede M.H.O. Boer, Bilthoven drs. B. Nugteren, Utrecht	
SP	ir. ing. Y.S. Lutfula, Utrecht mevr. drs. A.M.C. Mineur, De Bilt	

1. Opening.

De VOORZITTER: Staten van Utrecht, ik open deze bijzondere statenvergadering. Ik heet allereerst welkom onze minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, de heer Plasterk, maar natuurlijk ook een welkom aan de directeur-generaal, de heer Buitendijk en zijn ambtelijke ondersteuning, de leden van de Staten, de leden van Ge-deputeerde Staten en de ambtelijke organisatie en vooral een heel hartelijk welkom aan de belangstellenden op de publieke tribune, alsmede aan de pers in deze – ik zei het al – bijzondere statenvergadering. Een statenverga-dering die wij houden op verzoek van de minister, in het kader van de open consultatie naar aanleiding van het voornemen van het kabinet om te komen tot een fusie van de provincies Noord-Holland, Utrecht en Flevoland.

2. Vaststellen agenda.

De VOORZITTER: Ik stel voor dat wij de vergadering zo inrichten dat de minister eerst een toelichting geeft op het voornemen van het kabinet. Daarna zal ik het woord geven aan de heer Balemans, vicevoorzitter van de Staten, die een impressie zal geven van de statenverga-dering van gisteren. Hij zal ook de notitie die gisteren is vastgesteld overhandigen aan de minister. Vervolgens maken we een rondje voor de toelichtende vragen om vervolgens weer bij de minister uit te komen voor een reactie. Kunt u daarmee instemmen? Dat is het geval.

Zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke stemming stellen Provinciale Staten hierna de agenda ongewijzigd vast.

3. Consultatiegesprek in het kader van start arhi- procedure samenvoeging Flevoland, Noord-Holland en Utrecht.

De VOORZITTER: Dan geef ik nu het woord aan de minis-ter.

Minister PLASTERK: Geachte leden van Provinciale Sta-ten. Dank voor het welkom op deze schitterende plek. Het is mooi om hier vanavond met u van gedachten te kunnen wisselen. Dank dat u bereid bent, zeker nadat ik heb begrepen dat u gisternacht tot in de heel kleine uurtjes bezig was met zaken van het algemeen belang, en dat u vanavond alweer tijd hebt om hier te zijn. Dat stel ik zeer op prijs.

We gaan straks met elkaar in gesprek. Laat ik u een korte inleiding geven op het voornemen van de regering, mede gebaseerd op een regeerakkoord gesteund door een meerderheid van de Tweede Kamer, om te komen tot een fusie van de drie provincies Flevoland, Noord-Holland en Utrecht.

Laat ik één punt vooropstellen, voordat ik nader op de inhoud inga. Dat is dat ik wil benadrukken hoe belangrijk het voor mensen, dat zij zich thuis weten in hun stad, hun buurt, hun regio, hun land. Dat belang gaat veel verder dan alleen maar het feit dat je er thuis weet. Mensen ontlenen daar zeer veel aan, tot – dat is een beetje een groot woord – zingeving aan toe. Zelf heb ik wat gezworven door Nederland. Ik ben opgegroeid en getogen in Den Haag, naderhand woonde ik in Leiden en was ik echt een Leidenaar, tien jaar lang. Ik weet dat dat hier in het Utrechtse vloeken in de kerk is, maar wellicht mag het. Daarna heb ik tien jaar op de grens van de Jordaan in Amsterdam gewoond. Om dat maar als voorbeeld te nemen: als het op schmieren aan komt, dan is niemand zo goed als de Jordanees. Daar is in het Amsterdamse levenslied toch voortdurend de stemming: als ik maar met het laatste licht in mijn ogen de Wes-tertoren gezien mag hebben, dan is mijn leven niet voor niets geweest. Dat is misschien een lichte overdrijving, maar in elk volkslied zit dat gevoel van hoe belangrijk het is dat je ergens bij hoort; bij een streek, bij een regio, bij een provincie, bij een stad, bij een wijk. Ik vind dat we dat als bestuurders volledig moeten onderkennen en dat wij het belang daarvan moeten inzien.

Tegelijkertijd – en daarom begin ik ermee – vind ik dat wij dat niet per se een op een moeten verbinden aan de bestuurlijke inrichting van ons land. Ik heb goede vrien-den in Twente, – Tukkers – en zij hebben een Twents volkslied: "Er ligt tussen Dinkel en Regge een land". Ik zal het hier niet gaan zingen, maar ik ken het van de feesten en partijen die ik daar met mijn vrienden heb meegemaakt. Zij hebben een eigen sport, het klootschie-ten, en allerlei dingen, maar er staat geen provinciehuis. Het is dus voor identiteit niet per se nodig om een op een het gevoel van verbintenis met een bepaald deel van ons land te verbinden met de bestuurlijke indeling. Ik woon nu in Bussum en ben vanuit Amsterdam daar naartoe gekomen. Eerlijk gezegd geloof ik dat toen ik in Amsterdam woonde, ik dacht dat Bussum een deel van de provincie Utrecht was, maar een nadere beschou-wing leverde op dat dit niet het geval is. Ik ben Noord-Hollander, maar was overigens tot gisteren nooit in het provinciehuis van Noord-Holland geweest. Dat zal velen

van onze burgers ook gebeuren. Ik denk eerlijk gezegd dat de burgers aan de ene kant zeer hechten aan het feit dat zij zich verbonden weten met een streek, met een streektaal wellicht, waar dat bestaat, met de voetbalclub en met allerlei andere aspecten die met regionale binding te maken hebben, en dat zij aan de andere kant van ons als overheid verwachten dat wij de overheid efficiënt en verstandig inrichten in de komende jaren. Jaren, waarin wij van de burgers vragen om te accepteren dat er van alle kanten, gedwongen door de economie, men het met minder moet doen. Dan verwachten zij van ons als bestuurders dat wij de bestuurlijke structuur zo inrichten, dat deze effectief en minimaal is, dus dat wij geen node-loze drukte organiseren. Dit als opmerking vooraf.

Het onderwerp waarover wij vanavond praten, heeft een lange geschiedenis. Het komt niet uit de lucht vallen. In 2002 was er een onderzoek van Berenschot dat al signaleerde dat er te veel bestuurlijke drukte was in het Hollandse, het Utrechtse en in de Randstad in zijn algemeenheid. In 2005 leidde dat tot het initiatief van de Holland Acht, waarbij de vier commissarissen van de Koningin, van Utrecht, Noord-Holland, Flevoland en Zuid-Holland, samen met de vier burgemeesters van de vier grote steden, Amsterdam, Den Haag, Utrecht en Rotterdam, een manifest maakten van acht punten waarin onder meer staat dat een belangrijke oorzaak van de achteruitgang die zij zagen in de economische concurrentiekracht ten opzichte van buurlanden ligt in het ontbreken van een slagvaardige bestuursstructuur. Dat komt mede door de onoverzichtelijke lappendeken in de Randstad, vier provincies, et cetera. Over slagvaardigheid gesproken: zij roepen in een volgend punt om een flinke herschikking van daadkracht. Die acht zeggen dat het de hoogste tijd is om te komen tot een bestuurlijke modernisering van de Randstad en dat het aantal bestuursorganen drastisch wordt beperkt, et cetera. In hun conclusie zeggen zij dat er haast bij is en dat het kabinet in 2007 tot een besluit moet komen. Dit is dus gezegd in 2005.

In reactie daarop – u kent de geschiedenis – is men gekomen met een voorstel voor een Randstadprovincie, overigens op dat moment gedragen door een kabinet van CDA en VVD. Dat geeft ook aan hoe breed de steun daarvoor op dat moment kennelijk was. Ik vond dat geen goed idee. Ik vind de Randstadprovincie een te grote bestuurlijke eenheid. In die Randstadprovincie zouden 8 miljoen van de 16 miljoen Nederlanders wonen. Ten eerste is dan de bestuurlijke afstand tot het Rijk heel klein

geworden. Ten tweede brengt het een grote onevenwichtigheid aan in het provinciaal bestuur, omdat, als je die fusie tot stand brengt, het daarna niet meer zal lukken om op een samenhangende en evenwichtige manier de rest van Nederland ook in provincies in te delen. Daarom is er sindsdien natuurlijk veel gepraat, ook vanuit de provincie Utrecht, over de gedachte van de Noordvleugel. Die Noordvleugel wordt hier en daar aangeduid als een megaprovincie of superprovincie. Na die fusie zal die provincie bestaan uit 4,5 miljoen inwoners. Zuid-Holland alleen heeft nu al 3,5 miljoen inwoners. Op zichzelf is dat dus een redelijke evenknie van Zuid-Holland zoals dat nu bestaat. Dat laat ook een evenwichtige mogelijkheid om de resterende 11 miljoen Nederlanders over, zoals het regeerakkoord ook projecteert, de andere vier landsdelen in een provincie ingedeeld te zien. Op die manier kan er een samenhangende en evenwichtige bestuursstructuur aan worden overgehouden.

Dat is het voorstel waarover wij nu praten. Ik hecht eraan te benadrukken dat het plan niet zomaar is ontstaan. Er is meer dan tien jaar literatuur voor en er zijn planken vol met allerlei argumenten om dat zo te doen. In die context was Utrecht altijd een vanzelfsprekend onderdeel van de toenmalige Randstadprovincie. Nogmaals, ik ben er niet voor om het zo te doen. Ik denk dat het veel verstandiger is om de Randstad in twee delen te knippen, zoals nu voorgesteld.

Toen Thorbecke anderhalve eeuw geleden zijn Huis van Thorbecke inrichtte, had het huis drie etages: gemeente, provincie en Rijk. U moet zich realiseren dat in die tijd het gemiddeld aantal inwoners per gemeente 2000 was. Inmiddels is dat 40.000. Er wonen dus gemiddeld twintig keer zo veel mensen in een gemeente als toen. Het aantal provincies – toen waren het er elf, nu zijn het er twaalf – is in principe niet veranderd. Daardoor is de bestuurlijke afstand tussen de gemeente en de provincie steeds kleiner geworden. Dat zie je in alle drie de provincies waarover wij praten. Flevoland heeft zes gemeenten onder één provincie, waarvan overigens de helft van de inwoners in twee van die gemeenten wonen: in Almere en in Lelystad. In Utrecht – daarover wordt ook vanuit de steden gesproken – is de bestuurlijke afstand tussen de provincie Utrecht en bijvoorbeeld de stad Utrecht niet heel groot. Laten we eerlijk zijn.

In Noord-Holland zie je dat het budget voor de provincie tien keer zo klein is als voor de stad Amsterdam. Ook daar is er dus grote onevenwichtigheid. Ik denk dat er goede argumenten zijn om de fusie door te voeren.

Bovendien is er bij het Huis van Thorbecke, met de drie etages, een hele bestuurslaag bovenop gekomen, namelijk Europa. In dit huis zal er verschillend over gedacht worden. Het is echter wel een realiteit waarmee wij te maken hebben. Dat betekent dat we die bestuurlijke drukte moeten terugdringen.

Als we naar het wereldgebeuren kijken en wij gaan als ondernemend land de boer op om mensen en bedrijven aan te trekken om in Nederland actief te zijn, moeten dan twaalf provinciebesturen dat elke keer weer gaan doen met een handelsmissie? Of kan het ook met wat minder? In China weten ze echt niet precies hoe die provincie-indeling van Nederland in elkaar zit. Moeten er niet minder bestuurders komen? Die bestuurders moeten allemaal bestuurlijk ondersteund worden, zoals met dienstauto's. Dat hoort er allemaal bij. Ik zie het, maar is dat niet een beetje veel van het goede? Om die reden zou ik u willen voorstellen om allemaal met begrip voor een ieders positie, over de schaduw heen te springen en in het belang van het algemeen voor de burger te proberen die stap te zetten.

Ik denk dat het logisch is dat Utrecht een vanzelfsprekend onderdeel van zo'n noordvleugelprovincie is. Ten eerste – ik noemde het al – ook historisch gezien, omdat Utrecht altijd zelf de ambitie heeft gehad om in zo'n Randstadprovincie mee te doen. Ik kan legio argumenten noemen, maar ik zal uw geduld niet al te lang op de proef stellen.

Ik heb de geprojecteerde kaart net ook bij het college van gedeputeerden laten zien. Ik woon in Bussum, vlak bij Ankeveen. U ziet dat hier. Ik ben lid van de Ankeveense schaatsclub; dat is dat kleine blauwe plekje hier. Daarnaast heb je de Vinkeveense en de Loosdrechtse Plassen. Deze liggen samen in één samenhangend plassegebied. Het komt mooi uit dat er ook één waterschap is: Amstel, Gooi en Vecht, waarin dit gebied samen wordt beheerd. Daar loopt dus deze provinciegrens tussendoor, die vanuit de geschiedenis uitstekend te verklaren is. De commissaris van de Koningin heeft de geschiedenis hier veel scherper op het oog dan ik. Hij kan u ongetwijfeld precies toelichten waarom dat ooit zo is ontstaan. De vraag is echter of het verstandig is om die aspecten die nu juist tot de provinciale taak behoren, zoals natuurbeheer, regionaal economisch beleid, maar ook het beheer van de waterpartij en het toerisme, over twee provincies te spreiden. Laat ik twee andere voorbeelden noemen: het ene voorbeeld betreft de academische samenstelling. Ik ben hoogleraar geweest bij de twee Amsterdamse

universiteiten en ook hier in Utrecht. In Utrecht had ik mijn laatste hoogleraarschap, waaraan ik met weemoed terugdenk. Het is hier op een steenworp afstand. Die twee universiteiten – of eigenlijk drie, want de VU doet er ook aan mee – werken zeer goed samen. Dat deed ik ook. Dat is echt een duidelijke as in de academische wereld. Daarnaast heb je een economische activiteit. Er is toch een grote overeenkomst tussen Amsterdam en Utrecht, met de nadruk op zakelijke dienstverlening en op de creatieve sector. Het lijkt mij dus in verband met al dat soort redenen een buitengewoon goede keuze om het land op die manier in te delen.

Ik sluit af met nog een enkele opmerking over de procedure. Wij zitten nu in het stadium van open overleg. Vanmiddag heb ik van uw gedeputeerden een aantal aandachtspunten meegekregen, waarvan men zegt dat als je dan zo'n sterk middenbestuur realiseert, kijk dan nog eens. Ik ben een voorstander van een sterk middenbestuur. Laat ik benadrukken dat tussen de eerste bestuurslaag, de gemeente, en het Rijk, het nuttig en nodig is dat daar een middenbestuur zit, omdat er een aantal taken is, zoals op het terrein van verkeer, ruimtelijke ordening, lokaal en regionaal economisch beleid, voor het middenbestuur. Vanuit Noord-Holland werd toegevoegd dat men echt vindt dat het cultuurbeheer en -behoud daartoe ook behoort. Ik heb dat genoteerd en wil dat mee terugnemen. Dat stond niet als taak in het regeerakkoord, maar als de cultuurhistorie in de ogen van u en anderen er een essentieel onderdeel van is, dan sta ik daarvoor natuurlijk open. Daarbij werd ook aangetekend dat zij het sterke middenbestuur dan zouden willen voorzien van een duidelijke rol in het omgevingsrecht. Ik heb dat ook genoteerd. De rol in de regionale economie en arbeidsmarkt werd door een van de gedeputeerden opgemerkt. Op het aspect van wonen is er de vraag of een middenbestuur wel voldoende geëquipeerd is om die taak te vervullen. Dat vind ik typisch het soort onderwerpen waarvan ik hoop dat ze in dit open overleg aan de orde kunnen komen, zodat we ze kunnen meenemen en ik de collega's in het kabinet ook zou kunnen melden dat dit en dit de opvattingen zijn over de voorgenomen fusie, maar dat men er dan wel aan hecht dat in die context dat middenbestuur krachtig wordt gemaakt voor wat betreft de uitvoering van de taken die daaraan zijn toebedeeld. Daarbij spelen dit soort elementen een rol. Ik zeg niet toe dat deze dan allemaal een voor een worden overgenomen, maar ik zeg wel toe er mijn best voor te zullen doen om ervoor te zorgen dat u dan ook dat krachtige bestuur kunt vormen waarop wij zitten te wachten.

Ik sluit af met een oproep, die ik laatst ook in een kranteninterview al heb gedaan. Eerlijk gezegd denk ik dat de burgers van Nederland, de mensen in het land, de taken en, met alle respect, de politici op provinciaal niveau niet altijd zo heel scherp op het netvlies hebben staan. Ik hoop dat ik niemand op de tenen ga staan. Ik denk echter dat hetgeen ik zojuist schetste de realiteit is. Dat geeft ook niet, want die burgers willen dat het openbaar bestuur haar werk goed doet. De zorgen van mensen zijn hoe het met de economie gaat, hoe het met het onderwijs gaat, hoe het met de zorg gaat, of wij een veilig land hebben om in te leven, of het verkeer goed is geregeld en of men niet te lang in de file staat. Allemaal dat soort zorgen. Het is dan de taak aan ons als openbaar bestuurders om daaraan op een fatsoenlijke manier iets te doen. Ik denk dat er in die discussie geen plek is om te zeggen: "Begin er maar niet aan", "het is altijd zo geweest", of "laten we het maar zo houden zoals het is". Ik denk dat men van ons allen mag verwachten dat wij in de komende jaren – waarbij wij op een aantal terreinen echt pittige jaren tegemoet gaan – ook in het openbaar bestuur de bereidheid tonen om te doen wat er moet gebeuren. Dat wij dat niet over de horizon weggooiden en zeggen: "Kom nog maar eens terug in 2019", maar dat wij als bestuurders ook bereid zijn om te zeggen dat wij ook kijken naar wat wij zelf doen.

Met die oproep zou ik willen eindigen. Ik zie uit naar een interessante avond. Ik zal goed luisteren naar wat u hierna in de discussie gaat inbrengen. Dank voor uw aandacht.

De VOORZITTER: Dank, minister Plasterk. Ik geef nu het woord aan de heer Bailemans, die namens de Staten zal verwoorden wat gisteren in deze zelfde zaal is besloten.

De heer BALEMANS (VVD): Mijnheer de Voorzitter! Mijnheer de minister. Gisteren hebben Provinciale Staten van Utrecht gesproken over uw voornemen tot het samenvoegen van onze provincie met de provincies Noord-Holland en Flevoland. Namens de Staten doe ik u verslag van wat wij besproken hebben.

Aan de hand van een aantal thema's schets ik u de mening van de meerderheid van Provinciale Staten, bestaande uit de fracties van VVD, CDA, PVV, GroenLinks, SP, ChristenUnie, SGP, 50PLUS en PvdD. Daarna geef ik u de standpunten van PvdA en D66 weer. Voor alle partijen staat in elk geval voorop dat het middenbestuur efficiënt en daadkrachtig moet kunnen opereren. Een meerderheid van de Staten is tegen een fusie van Flevo-

land, Noord-Holland en Utrecht en wijzen een experiment zonder een integrale visie af.

Het eerste thema is de visie op het openbaar bestuur. Als je het openbaar bestuur in Nederland daadkrachtig wilt maken, heb je daar een integrale visie voor nodig. Deze integrale visie moet uitgaan van de samenhang binnen de gedecentraliseerde overheid en binnen de gedecentraliseerde eenheidsstaat. Volgens de gehele Staten ontbreekt deze visie. Een zorgvuldige aanpak begint met een probleemstelling en niet met de conclusie. Bij het nu voorliggende proces en dit voornemen om Utrecht, Flevoland en Noord-Holland samen te voegen, gebeurt dat naar de mening van de meerderheid van de Staten niet. U heeft inmiddels aangegeven naar aanleiding van de motie Kox dat u deze integrale visie gaat opstellen. Wij zien deze met belangstelling tegemoet.

Het tweede thema is de bestuurlijke drukte. Niemand kan tegen het terugdringen van bestuurlijke drukte zijn. Echter, bij bestuurlijke drukte hoort niet alleen gekeken te worden naar de provincies, maar ook naar de relatie van het middenbestuur met Wgr-plusregio's, veiligheidsregio's, waterschappen en gedecentraliseerde rijksdiensten. Als u de bestuurlijke drukte wilt verminderen, dan stellen wij voor dat u ook alle bestuurlijke tussenlagen en hulpstructuren afschaft en voorkomt dat er nieuwe ontstaan, zoals een vervoersautoriteit.

Het derde thema omvat de randvoorwaarden die wij stellen. De Staten hebben vijf randvoorwaarden benoemd voor de beoordeling van het voorstel, te weten:

1. *Er moet een inhoudelijke integrale visie op de modernisering van het gehele binnenlands bestuur zijn. Centraal daarin staat de toegankelijke moderne overheid. Er moet balans zijn in de zwaarte en omvang waarin bestuursorganen naast elkaar staan. Alle hervormingsvoorstellen – opheffing WGR+, opschaling naar 100.000+ gemeenten, integreren waterschappen in landsdelen, rollen en taken departementen en de opschaling van provincies – hangen sterk met elkaar samen. Hierbij zijn de inhoudelijke maatschappelijke opgaven altijd leidend en is de (organisatie)structuur volgend.*
2. *Het aantal bestuurlijke tussenlagen en hulpstructuren wordt sterk teruggebracht en er worden zeker geen nieuwe ingevoerd.*
3. *Er zijn alternatieve varianten en voorstellen onderzocht voor opschaling van provincies die leiden tot een nog slagvaardiger, efficiënter en democratisch gelegitimeerd middenbestuur, waarvan de schaal*

past bij de problematiek en de maatschappelijke opgaven in het gebied. Wij toetsen die op meerwaarde, draagvlak en inhoud voor de Utrechtse regio.

4. *Maatschappelijke opgaven vragen om een integraal opererende provincie met een sterk profiel, alle bevoegdheden en verantwoordelijkheden op de kerntaken en een eigen belastinggebied.*
5. *Er moet breed draagvlak in het gebied zijn. Dat dient zich niet te beperken tot Provinciale Staten zelf.*

Het nu gepresenteerde voornemen van de minister voldoet niet aan deze randvoorwaarden en de Staten wijzen dit voornemen dan ook in meerderheid af.

Het vierde thema dat ik wil benoemen is de procedure. U kiest voor een sterk gecomprimeerde arhi-procedure om Utrecht, Flevoland en Noord-Holland in 2015 te hebben samengevoegd. Dit doet volgens de meerderheid van Provinciale Staten geen recht aan de ingrijpende hervorming en de zorgvuldigheid die daarbij betracht moet worden.

Het vijfde thema is het draagvlak. Het is uw wens, mijnheer de minister, dat de burgers van de betrokken provincies intensief betrokken worden bij de besluitvorming. U kiest voor één bijeenkomst met burgers in de provincie Utrecht op 13 maart aanstaande. Provinciale Staten vinden dat de burgers beter bij dit proces moeten worden betrokken. Daarom hebben Provinciale Staten, met uitzondering van GroenLinks, PvdA en D66, in hun vergadering van 4 februari besloten om voorbereidingen te treffen voor het houden van een referendum en dat referendum uit te schrijven gelijk vallend met de gemeenteraadsverkiezingen van 2014. Daarnaast bestaat er bij een meerderheid van Provinciale Staten twijfel over de door u te verwachten financiële consequenties van dit voorstel.

Ik kom nu bij de visie van Partij van de Arbeid en D66. De PvdA vindt dat uit tal van onderzoeken blijkt dat de Randstad op meerdere terreinen onder de maat presteert als gevolg van een inefficiënt bestuur, dat er te veel bestuurders zijn die functioneren op het verkeerde schaalniveau. De PvdA wil een eind maken aan de ineffektieve bestuurscultuur. Zij wil democratisch te controleren bestuurslagen doorzettingsmacht geven op het niveau waarop de problemen zich voordoen. De PvdA beseft dat met een opschaling niet alle problemen worden opgelost. Volgens haar zijn de positieve gevolgen

van de opschaling dusdanig groot dat de PvdA overtuigd voorstander is van de fusie tussen Flevoland, Utrecht en Noord-Holland.

D66 vindt fusie geen doel op zich. Aan voorwaarden gebonden ziet D66 het als een oplossing voor bestuurskrachtproblemen die het adequaat aanpakken van huidige en toekomstige beleidsvraagstukken in de weg staan, onder meer voor wat betreft versterking van de economische positie in een internationale kenniseconomie en de gezamenlijke aanpak van mobiliteitsproblemen en de woningbouwopgave van de regio Amsterdam – Almere – Utrecht. Dit soort zaken trekt zich volgens D66 niets meer aan van de historische provinciegrenzen. De houding van D66 is dus een 'Ja, mits'. De beoogde fusie lijkt volgens D66 te veel op een simpele optelsom van drie provincies. D66 is er voor om ook niet-logische grenzen opnieuw te bekijken. De voorwaarden waaronder D66 kan instemmen met een dergelijke fusie ziet zij voldoende verwoord in de eerste vier randvoorwaarden die ik aan het begin van mijn betoog genoemd heb. De grootste zorg van D66 betreft het hoge tempo waarin de fusie zich moet voltrekken, omdat deze de kwaliteit en zorgvuldigheid van het te doorlopen proces in gevaar brengt, en die zijn voor D66 heel belangrijk.

Voorzitter, daarmee ben ik aan het einde gekomen van het verslag van de discussies die wij gisteren met elkaar gevoerd hebben. Ik zou graag de gelegenheid te baat willen nemen om de minister de documenten en de aangenomen moties te overhandigen.

(Overhandiging stukken.)

De VOORZITTER: Dank, mijnheer Balemans. Ik ga nu een rondje maken langs de woordvoerders in de Staten. U kent de brief van 14 december. U hebt de toelichting van de minister gehoord op het kabinetsvoornemen. Allereerst is het woord aan de heer Tuijnman van de VVD.

De heer TUIJNMAN (VVD): Mijnheer de Voorzitter! In de eerste plaats bedank ik de minister voor zijn komst, en ook zijn ambtenaren van het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

De minister sprak er zojuist over dat hij tot voor kort nog nooit in het provinciehuis was geweest. Dat gaf hij ook al aan in het interview van het AD van gisteren. Ik denk wel dat hij nu een inhaalslag maakt. Dat is in elk geval winst.

De VVD kan zich geheel aansluiten bij het verhaal van

de vicevoorzitter Eric Balemans. Wij hebben een aantal vragen die wij echt nog een keer willen benadrukken. Waarom wordt er zo veel haast gemaakt? Om tot een goede opschaling te komen en tot een goed plan te komen, moet je daarvoor genoeg tijd nemen. Waarom is die consultatiefase zo kort? Ga zo veel mogelijk in gesprek met burgers, met het bestuur en met het maatschappelijk middenveld. Daarnaast onderstreept de VVD het belang van de integrale visie.

De VVD is er absoluut voor dat de bestuurlijke drukte wordt aangepakt. Kijk naar die hulpstructuren en zorg eerst dat daarin een slag wordt gemaakt. Kijk daarna naar provincies en bekijk dan of het nog nodig is. We hopen echt dat u, minister, openstaat voor de argumenten die vanavond worden genoemd. U zei zelf ook dat u legio argumenten hebt. Wij kwamen er gisterenavond ook achter dat er ook heel veel argumenten tegen pleiten. Ik hoop echt dat u die meeneemt en dat u de consultatiefase daarvoor gebruikt, dat u inderdaad door een open gesprek met iedereen daar in elk geval een afweging in kunt maken en dat niet nu al het einde ervan vaststaat, namelijk dat wij gaan opschalen.

U zei dat er heel veel argumenten zijn te noemen. Dan wil ik toch een beetje luchtig eindigen. U zei dat de bestuurlijke afstand steeds kleiner werd. Ik heb het even uitgezocht. In 1850 was de provincie Utrecht globaal in twee kiesdistricten opgedeeld. Er was het kiesdistrict Amersfoort, met 2935 inwoners/kiesgerechtigden. Het kiesdistrict Utrecht had 2519 kiesgerechtigden. In 2011 waren dat er 907.000. Voor elk argument van uw kant is er ook een argument tegen te bedenken. Dank u wel.

De heer DE KRUIJF (PvdA): Mijnheer de Voorzitter! Mijnheer Plasterk. Ook wij vinden het heel plezierig dat u hier in Utrecht bent verschenen. Het is denk ik heel goed dat u ons in deze fase opzoekt om rechtstreeks te horen wat hier leeft. U hebt ook gemerkt vanuit het verslag van de heer Balemans dat er hier wat leeft.

Wat de PvdA in Utrecht betreft is de situatie zo dat wij al een aantal jaren van mening zijn dat wij onszelf in de Randstad ernstig te kort doen door een niet-efficiënt bestuur dat ook niet op het juiste schaalniveau functioneert. Daar is in de afgelopen jaren veel onderzoek naar gedaan. Ik ga daarover iets meer vertellen. Het is gisterenavond uitvoerig aan de orde geweest. Wij denken dat zo langzamerhand wel duidelijk is wat er aan schort en wat we er aan moeten doen. Deze tijd vraagt echt om een ander en krachtiger bestuursniveau, minder bestuurders

en minder ambtenaren. Wij zijn dus blij met dit kabinetsplan en wat ons betreft: doorpakken.

Ook wij hebben echter een aantal aandachtspunten die we graag willen meegeven aan u, minister, bij het toewerken naar het uiteindelijke ontwerpvoorstel. Zo zijn er meer uitgewerkte visies, zoals net genoemd, die wij van harte ondersteunen. Het is goed om de samenhang aan te geven tussen deze operatie en andere grote herstructureringsoperaties in den lande. Het is gemakkelijk voor ons om daarmee ook aan anderen uit te leggen waarom het van groot belang is. Het is belangrijk dat we, als we in die grotere provincies moeten werken, voldoende bevoegdheden hebben. Dat het Rijk leert om ook een beetje bescheiden te zijn en zich op de achtergrond te houden, daar waar eerder toegezegd is dat zaken gedecentraliseerd zouden worden. Het is allemaal genoemd. Wij vinden dat allemaal belangrijke randvoorwaarden.

Wat nog niet genoemd is, is het volgende. Het is geen majeur punt, maar toch wel een erg belangrijk punt naar onze mening. In Binnenlands Bestuur hebt u aangegeven dat u fuserende gemeenten een positieve financiële prikkel wilt meegeven. Ik heb dit met belangstelling gelezen. Ik dacht: ligt het niet voor de hand dat u datzelfde doet voor fuserende provincies? Het is misschien net even datgene, waarmee je dat kleine beetje ellende voorkomt. Wij zouden er hier erg blij mee zijn.

Wat mij betreft laat ik het hier bij; de opvattingen zijn helder. Overigens heb ik mijn verhaal nog wat uitvoeriger op papier gezet. Ik zou dit graag aan u, mijnheer Plasterk, willen overhandigen.

De heer BUITING (CDA): Mijnheer de Voorzitter! Excellentie, dank voor uw beschouwing. Het was misschien nog een wat algemene inleiding. Het zou heel fijn zijn als u straks nog wat specifiekere op een paar vragen zou kunnen ingaan.

U, als gerespecteerd wetenschapper van het Hubrecht laboratorium, zou ik willen vragen of wij hier te maken hebben met een bestuurlijk experiment of met een bestuurlijke interventie die zorgvuldig gebaseerd is op voorafgaand onderzoek.

Ik ga eerst even in op het experiment. Als het een experiment is, wat zijn dan uw hypothesen; wanneer is uw experiment geslaagd en wanneer mislukt? Kunt u iets vertellen over de indicatoren waaraan u dit straks afmeet? Even ter illustratie: de Utrechtse regio is een

topregio in Europa, een van de best florerende, organiserende en presterende regio's van Europa. Het zou dus heel vervelend zijn als straks door opschaling de economische achteruitgang hier inzet.

Laat het een bestuurlijke interventie zijn – dat denk ik –, op welke evidentie is deze interventie dan gebaseerd? Voor welk probleem zoekt u exact een oplossing? Blijkbaar zit daar een goed doordachte visie achter. Ik heb geprobeerd te analyseren waar deze dan op gebaseerd zou zijn; dat zou doelmatigheidswinst kunnen zijn. Nu blijkt in de afgelopen tientallen jaren dat schaalvergrotingen voor het overgrote deel zijn ingezet op doelmatigheidswinst. Achteraf hebben deze echter in ongeveer 70 tot 80% tot doelmatigheidsverlies geleid. Ik hoef maar Amarantis te noemen, een recent onderzoek over de gemeenten van de Rijksuniversiteit Groningen, en bankvraagstukken. Je ziet dus precies het tegendeel. Dat komt vaak omdat de doelmatigheidswinst wel wordt ingerekend, maar dat wij niet zo veel nadenken over doelmatigheidsverlies. Kunt u iets meer vertellen over de statistieken van alle doelmatigheidsverliezen die u hebt ingerekend in deze operatie.

Ik denk dat er doelmatigheidswinst is te behalen, maar dan moeten we echt naar een bestuurlijke visie. Dat is net ook al door anderen gezegd. Wij waren heel benieuwd naar de kerntakendiscussie in Den Haag. Als u naar Duits voorbeeld zulke grote regio's maakt, dan denk ik dat er in Den Haag heel veel niet meer nodig is. Er is dan een groot middenbestuur. Ik ben heel benieuwd naar het debat dat in Den Haag wordt gevoerd over de kerntaken in Den Haag. Wat kan er in Den Haag allemaal worden afgeschaft, allemaal in het kader van doelmatigheidswinst? Als de bestuurlijke interventie is gericht op verbetering van de economie, kunt u dan aangeven welke specifieke kernkwaliteiten van de Utrechtse economie worden gediend? Heeft u ook een beetje een idee over de verbetering van de economie? Hoeveel zal die bedragen? Waar zit dat precies in?

Ten slotte heb ik nog een vraag. Er wordt nogal Randstedelijk gesproken in publicaties in de pers, maar ook in de algemene beschouwingen wordt nogal veel gesproken over stedelijke voordelen. Welke verwachtingen ziet u in de verbetering van de ruimtelijke kwaliteit, zoals voor culturele elementen en landelijke elementen? Ik zeg dit vooral omdat deze regio zich deels kenmerkt door een heel zorgvuldige balans tussen stad en platteland. Er zijn onderzoeken geweest waaruit naar voren kwam dat Utrecht na Friesland het meest evenwichtige en mooiste landschap heeft, terwijl het de dichtstbevolkte provincie

is. Je hoeft maar even over de grens naar Abcoude te gaan of even over de grens richting Gouda, om te zien waar die landschappelijke kwaliteit verdwijnt. Juist in de toekomst dachten wij dat het ecologische samenspel tussen stad en platteland en alle ruimtelijke kwaliteiten buitengewoon interessant is voor het vestigingsklimaat, heel modern denkend. Ik ben benieuwd hoe u dat allemaal denkt te verbeteren door deze fusie.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter, minister. D66 kan een heel eind met de visie en redenering van minister Plasterk meegaan, zeker als we kijken naar hoe dit is verwoord in het interview met hem in Binnenlands Bestuur van 18 januari jongstleden. Echter, onze 'ja, mits' houding voor een mogelijke fusie zegt al dat we nog met een aantal kritische vragen zitten, te weten:

1. *De beoogde fusie lijkt volgens D66 te veel op een simpele optelsom van drie provincies. Wij zijn ervoor om ook niet-logische grenzen, zoals in de Gelderse Vallei in relatie tot de zogenaamde Foodvalley of het Groene Hart en de Noordoostpolder, opnieuw te bekijken. Hoe ziet de minister dat?*
2. *De tijdsdruk, het hoge tempo. Bent u niet bevreesd dat de voorgenomen ingangsdatum van 2015 het hele plan lijkt te ondermijnen, omdat die tijdsdruk een zorgvuldige procedure in gevaar brengt die juist ook de kwaliteit van het einddoel bevordert en daarmee het draagvlak? Bent u bereid de procedure te verlengen?*
3. *De gesloten materiële huishouding die in het regeerakkoord staat genoemd: mogen we dat als een verschrijving beschouwen? Hoe moeten we dat zien? Zijn verkiezingen niet vrij zinloos bij een gesloten financiële huishouding?*
4. *Het vaststellen van het aantal volksvertegenwoordigers dat te maken heeft met de kwaliteit van het volksvertegenwoordigende werk. Wij sluiten ons aan bij een uitgebreide vraag die GroenLinks hierover straks stelt. Wij houden van efficiency.*
5. *D66 is van mening dat een metropoolregio een deelprovincie is. Is dat niet contrair aan de wens om van twaalf provincies tot vijf landsdelen te komen en het wegsnijden van bestuurlijke hulpstructuren? Zo ja, kunnen we er van op aan dat die zeker in Randstad Noord niet gaat komen? Zo nee, hoe legt u dat uit?*
6. *Hoe moeten politieke partijen zich zorgvuldig voorbereiden op de verkiezingen van 2015 als tot eind 2014 onduidelijk blijft of de fusie doorgaat? Partijreglementen en wetgeving vragen al veel eerder diverse acties.*

Wij zien met interesse de reactie van de minister tegemoet.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Ook een warm welkom van de fractie van de PVV voor de minister en zijn gevolg. Het is ook goed om Gedeputeerde Staten een keer op de publieke tribune te zien. Ik sluit niet uit dat mij dat gaat bevalen.

Over het betoog van de minister het volgende. Ik vond het betoog erg luchtig en prettig om naar te luisteren. Aan de andere kant voegde het betoog niets toe aan de brief van 14 december. Dat vind ik uitermate teleurstellend.

Ik heb twee vragen voor de minister. De ene vraag gaat over de financiën en de andere vraag gaat over draagvlak. Laten we beginnen met het geld.

1. *Niet alleen Noord-Holland heeft flink geïnvesteerd in de huisvesting – het ging in de afgelopen tijd om zo'n € 112 miljoen – ook de provincie Utrecht investeerde in dit gebouw zo'n € 140 miljoen. Dat is bij elkaar zo'n € 250 miljoen. Intussen is dit hele gebouw gevuld, waarvan ongeveer de helft door de provincie. Dat betekent dat als er een landsdeel gaat komen, de provincie zal moeten verhuizen. In dit gebouw is namelijk geen plek meer. Nu lezen wij in uw brief van 14 december dat u een structurele langetermijnbesparing heeft ingeboekt van € 75 miljoen. In deze kabinetsperiode zou dat € 15 miljoen bedragen, even los van het feit dat wij een heel andere visie hebben op de lengte van de kabinetsperiode. Deze bedragen vallen waarschijnlijk volledig in het niet bij de afschrijvingen die wij moeten doen op die provinciehuizen. Dat is namelijk massale kapitaalvernietiging. Heeft u bij het opschrijven van die getallen nagedacht over deze cijfers? Zo ja, op welke wijze?*
2. *De tweede vraag gaat over draagvlak. De minister schreef ons op 14 december jongstleden dat hij de inwoners van de drie provincies intensief wil betrekken bij het open overleg. U begrijpt, daarmee is de PVV-fractie heel blij. Sterker nog, wij hebben die handschoen opgepakt en hebben een motie ingediend om te komen tot een raadgevend referendum, op het moment dat er gemeenteraadsverkiezingen zullen worden gehouden in 2014. Een ruime meerderheid van dit huis stond daar achter. Misschien stond men daar wel achter omdat men het toch ook in lijn acht met uw opmerking, namelijk het geven van een stem aan de inwoners. Ik heb hierover twee vragen.*

De provincie gaat nu een referendum organiseren. Bent u bereid om de kosten die de provincie Utrecht gaat maken om dat referendum mogelijk te maken op u te nemen? Het is tenslotte uw plan. Ook u vindt dat de inwoners een stem moeten krijgen. Bent u bereid om zich te houden aan de uitslag van dat referendum? Het zal toch niet zo zijn dat een open overleg uiteindelijk toch eenrichtingsverkeer blijkt te zijn?

De heer NUGTEREN (GROENLINKS): Mijnheer de Voorzitter! Mijnheer de minister. Ook GroenLinks is voor een sterk middenbestuur, maar dit begrip is een legitimatie voor talrijke vormen en benaderingen en uiteenlopende vormen en gedaanten. Op zichzelf is dat dus geen argument. Je moet er wel naar streven.

De reactie van GroenLinks ten aanzien van uw brief van 14 december is door de heer Balemans uitstekend verwoord. Dat zal ik nu niet herhalen. Ik zal ook de diverse vragen die al gesteld zijn en die ook onze belangstelling hebben niet herhalen. Ik zou een paar vragen willen toevoegen aan de reeks die al is voorgelegd.

1. *Alle argumenten die gehanteerd worden voor de samenvoeging, de fusie, zijn argumenten van lange adem. In de vorige periode hebben wij te maken gehad met een regering die allerlei stappen heeft gezet in de zin dat er nieuwe samenwerkingen moesten komen tussen Noord-Holland, Utrecht en Flevoland, onder andere in de vorm van een economische agenda. Dat waren uitvloeiselen van de commissie Kok. De ontwikkelingen zijn in gang gezet, ook op het niveau van samenwerking van ambtelijke diensten. Wij weten niet waarom daarvoor niet meer tijd gegeven zou moeten kunnen worden om dat een kans te geven. Met andere woorden: nergens halen wij uit uw brief of vernemen wij op een andere manier wat de reden is van deze urgentie. Wat zijn de argumenten om niet alleen op de langere termijn hiernaar te kijken, maar om het zo snel te doen?*
2. *Een sterk middenbestuur: zeker, maar waarom? Dat heeft ook te maken met de slagkracht. Het samenvoegen van besturen en volksvertegenwoordiging alleen, zoals wordt voorgesteld, is het niet. Er zit een enorme hoeveelheid andere activiteiten en samenvoegingen bij. Denk aan de provinciale organisaties, de onderliggende provinciale politieke partijen die samen moeten gaan en allerlei andere organisaties die meer moeten gaan samenwerken. Dat is een enorm gedoe en geeft een enorme hoeveelheid werk. Wij weten vanuit herindelingen van gemeenten dat dit altijd een onderschatte*

factor is. Er zit enorm veel tijd in om gemeentelijke apparaten en alles wat daarbij hoort bij elkaar te brengen, zoals ook de sportverenigingen en noemt u maar op. Dat geldt ook op provinciaal niveau. Wij hebben enorme zorgen – en ik zal horen van u hoe u daarin staat – over het proces van fusies. Stel dat daartoe besloten wordt, dan is onze zorg dat wij ons in dit proces alleen nog maar bezig gaan houden met hoe wij onszelf gaan organiseren, terwijl wij het idee hebben – ik mag hopen dat u dat beaamt – dat wij met alle relevante maatschappelijke processen bezig zijn, alsmede met het zoeken naar oplossingen voor zaken die in de samenleving leven en met het vooruitbrengen van de provincies. Wij hebben er eerlijk gezegd niet zo veel zin in om nu een hele tijd te gaan besteden aan onszelf, bijna als navelstaarders. Daar komt dan ook weer de vraag van de urgentie bij.

3. In het verlengde van deze vraag over waarmee wij ons gaan bezighouden, het volgende. Stel nu dat tot de fusie wordt besloten, hoe denkt u dan dat de nieuwe volksvertegenwoordiging zal kunnen functioneren, zeker in de eerste periode? Er komen 55 statenleden, zoals mijn collega van D66 al opmerkte, voor 4,5 miljoen inwoners. Dat zal misschien op het moment als alles 'steady' is wel kunnen. Wij hebben zelf het idee dat wij het hier ook nog wel aankunnen met ons 47-en, maar als je een proces hebt van samenvoeging met regio's en provincies die samen moeten en waarin de bevolking elkaar in allerlei structuren gaat tegenkomen, is 55 helemaal niet voldoende. 55 leden die net als wij het hier doen, naast ons reguliere werk en andere bezigheden in de avonduren de provincie besturen, met heel weinig ondersteuning. Ik klaag in het geheel niet, want ik denk dat het op zichzelf genoeg is. Ik zie echter wel dat er bij zo'n proces veel meer komt kijken dan alleen het zeggen dat de besturen zijn samengevoegd. Ik denk dat u dat echt onderschat. Ik hoor graag uw reactie daarop. Ik vind het ook heel vervelend en eigenlijk ook niet passend en ook niet van voldoende respect getuigen dat u daarbij ook al gelijk de bezuiniging heeft ingeboekt. Dat is volgens mij illusiepolitiek.

Ik ben heel erg benieuwd naar uw reactie.

Mevrouw MINEUR (SP): Mijnheer de Voorzitter! De SP kan zich aansluiten bij het verhaal dat de vicevoorzitter vanavond gehouden heeft. Ik wil daarom alleen toevoegen dat wij het erg fijn vinden dat de minister naar ons toe

komt. Wij vinden het belangrijk om korte lijnen te hebben. Een goede volksvertegenwoordiger vertegenwoordigt het volk, volgens ons, en kent zijn achterban. Wij willen dan ook voorkomen dat inwoners van Utrecht het gevoel krijgen dat zij een voorstad zijn van Amsterdam. Dit gevoel leeft hier, als ik zo de publieke tribune vol zie zitten.

U wilde mijn bordje niet aannemen, maar hopelijk wilt u wel mijn boodschap aannemen. Blijf de menselijke maat in beeld houden. Niet verder van de mensen af, maar juist dichterbij naar ze toe. Schaalvergroting is niet zaligmakend.

De heer SCHADDELEE (CHRISTENUNIE): Mijnheer de Voorzitter! Aan de orde is wat wij noemen de pilot van Plasterk, met drie provincies. Daarover gaat mijn eerste vraag.

1. Utrecht is voorwerp van een pilot waarbij drie provincies opgaan in een nieuwe. De rest blijft nog even buiten schot. Hoe voorkomen wij dat het bij deze pilot blijft? Hoe voorkomen we dat Nederland straks zit opgescheept met één superprovincie en negen gewone provincies?
2. Van huis uit is de minister bioloog. Ik veronderstel daarom een zekere betrokkenheid bij het Groene Hart. Dat is een zeer waardevol gebied met talloze uitdagingen die niet geholpen lijken te zijn met deze pilot. Wat kan de pilot bijdragen aan de verbetering van het bestuur van het Groene Hart? In hoeverre is dit een eindoplossing?
3. De pilot is spannend voor de provincies, maar natuurlijk ook voor de bestuurslagen daarboven en daaronder. De kans bestaat dat het Rijk straks een overbodige bestuurslaag wordt tussen de vijf provincies en Brussel. Maar, zo ver is het nog niet. Het vraagt wel wat van het Rijk, namelijk dat het dingen ook echt durft los te laten. Mijn concrete vraag is: welke taken, bevoegdheden en bijbehorende gelden gaat het Rijk overdragen aan de provincies?

De heer VAN WIKSELAAR (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Dank aan de minister voor zijn komst. Naar aanleiding van het betoog van de minister heb ik een paar vragen. Er zijn veel vragen gesteld over de stukken die gestuurd zijn en wat er in de pers heeft gestaan. Een betoog heeft een toegevoegde waarde. Ik probeer die er voor mijzelf uit te halen, maar ik ben er nog even naar op zoek. Ik hoop dat de minister mij zo verder kan helpen.

In zijn betoog gaat de minister even in op het Huis van

Thorbecke met drie bestuurslagen. Op een gegeven moment hoor ik daar een vierde bestuurslaag aan toevoegen en daar eigenlijk bij opmerken: "Dus weer drie." Toen dacht ik: "Hé, wat is de visie van de minister?" O, u schudt al nee, dus het blijven er dus toch vier. Ik had verwacht dat u zegt dat als u dan een efficiënte bestuurslaag wilt maken, omdat die al heeft bewezen 150 jaar goed werk te kunnen leveren, je uiteindelijk weer naar drie toe gaat. Dan was mijn idee dat u de provincies opschaaft en u Den Haag aan de kant zet, omdat dat Brussel wordt. Blijkbaar hebt u daarop echter toch een andere visie. Dan heb ik dat in elk geval verkeerd begrepen.

In uw betoog spreekt u over onevenwichtigheid. Ik hoor u dan een paar voorbeelden noemen die ik probeer te begrijpen. Dan gaat het om de onevenwichtigheid tussen de provincie Utrecht – en u gebruikt daarbij de kreet 'budget' en de stad Utrecht. U vervolgt met een tweede voorbeeld van budget provincie Noord-Holland en budget Amsterdam. Toen begreep ik het niet meer. Volgens mij heeft een bestuursstructuur namelijk niets met budget te maken, maar heeft deze wel te maken met afgebakende taken en verantwoordelijkheden die je voor een budget kunt uitvoeren. Ik hoop dat u mij het verschil duidelijk kunt maken waarom die opmerking een toegevoegde waarde is voor deze casus.

Ten derde. Dan haak ik even aan bij de discussie van D66 waar het gaat om de snelheid. U citeerde in uw betoog uit het rapport van Berenschot. Een van de eerste kreten die ik daar uit haal, is met name dat een proces alleen maar kan slagen als wij daar voldoende tijd in investeren om dat met de beoogde partijen goed te doorlopen. Vanwaar is dan dat stukje uit het rapport van Berenschot overgeslagen?

De laatste vraag. Opschaling kan op zich een heel effectief middel zijn om doelmatig te zijn, enzovoort. Ik ben het met u eens als u praat over heel kleine organismen, dat het op een gegeven moment, met de taken die erbij horen, niet meer gaat. Is er in uw visie ook een bovengrens? Als ik namelijk even voor mijzelf het beeld schets van de grote provincie, met daarbij drie ineengevoegde ambtelijke organisaties, wat is uw visie dan – en ik bedoel dat niet oneerbiedig – op de vierde macht in relatie tot de bestuurbaarheid en de controlerende taak van Provinciale Staten daarin?

Mevrouw HOEK (50PLUS): Mijnheer de Voorzitter! Mijn-

heer de minister. Sinds de jaren zestig zijn er in de Nederlandse politiek regelmatig zich grote geesten noemde bestuurders en politici opgestaan om de structuur en daarmee het functioneren van de diverse bestuurslagen in ons land te verbeteren: 24 miniprovincies, 54 regio's, stadsdeelraden, dualisme, meer volksvertegenwoordigers, minder volksvertegenwoordigers, wel waterschappen, geen waterschappen, grotere gemeenten, kleinere gemeenten. Dat is het allemaal niet geworden of heeft niet tot de beoogde resultaten geleid. Nu komt u, mijnheer de minister, hier met weer een nieuw plan van de samenvoeging van provincies, waarbij het voorshands gaat om Utrecht, Flevoland en Noord-Holland. Alles met het uiteindelijke doel van de versteviging en handhaving van het middenbestuur. 50Plus heeft er altijd voor gepleit dat de bestuurslaag van provincie op den duur moet verdwijnen – dat staat in ons verkiezingsprogramma – en dan de Eerste Kamer graag tegelijk.

50Plus meent in dit kader dat de samenvoeging van provincies zou kunnen worden gezien als een kleine stap in de goede richting. Wij vinden echter dat zoiets niet overhaast mag gebeuren. Dat dreigt helaas op dit moment wel te gebeuren, omdat de coalitiepartner heeft geëist dat deze samenvoeging in sneltreinvaart moet plaatsvinden. Gangbare termijnen worden genegeerd, procedures worden verkort en men heeft onvoldoende beseft hoeveel economische schade het inzetten van een arhi-procedure voor dit gebied tot gevolg kan hebben. Wat het eigenlijke doel is van de operatie, is niet duidelijk. Oftewel: het ontbreekt volgens 50Plus aan een integrale visie op de modernisering van de bestuurlijke organisatie van Nederland. Dit is onzorgvuldig en daarmee hebben wij als 50Plus grote moeite. Zeg maar: we hebben er een grote hekel aan. Bovendien zijn hardlopers doodlopers, zo is het gezegde.

50Plus nodigt de regering wel uit voort te gaan op deze weg, maar het moet wel goed onderbouwd gebeuren. Daarnaast merkt 50Plus nog op dat u met dit plan zo geforceerd de democratie met de voeten treedt. Nu komt u wel met een doekje voor het bloeden om één keer de bevolking uit te nodigen, maar wij vinden dat de bevolking betrokken moet worden middels een referendum. Dat is zelfs een must.

De heer VAN DER STEEG (PvdD): Mijnheer de Voorzitter! Allereerst onze dank aan de minister voor zijn aanwezigheid vanavond en de gelegenheid om een nadere toelichting van hem te ontvangen.

Als het aan de minister ligt gaan we na de plofkip kennis maken met de plofprovincie. Een, analoog aan de kip, in grote haast opgepompt product, waaraan grote bezwaren kleven omtrent de kwaliteit. Onze vraag sluit hierop aan. De Partij voor de Dieren is namelijk van mening dat dit soort beslissingen niet snel-snel in een ivoren toren in Den Haag genomen moeten worden, maar dat degenen die het aangaat hierbij ook een stem in het kapittel moeten hebben. Een referendum achten wij daarom een goede zaak en wij zijn verheugd dat gisteren in deze Staten een mede door ons gesteunde motie hierover is aangenomen. Kan de minister uitleggen waarom hij tegen een referendum is? Wij zijn namelijk van mening dat een korte consultatietour volstrekt onvoldoende is om de mening van de Utrechtse inwoners te peilen.

De minister lijkt nu een standpunt aan te hangen van: 'ach, waarom niet?' Ik zou het willen omdraaien in de zin van: 'waarom eigenlijk wel?'. Kan de minister specifiek aangeven waar, in zijn mening, Utrecht nu tekortschiet, zodat een fusie noodzakelijk zou zijn? Dus graag specifiek toespitsen op Utrecht.

De Rijksuniversiteit Groningen heeft de talrijke gemeentelijke herindelingen van de afgelopen jaren onderzocht. De conclusie was dat nieuwe gemeenten meer kosten dan de gemeenten waar ze uit voortkomen. Na een paar jaar komen de uitgaven structureel op een hoger niveau terecht, tot wel 10 à 20%. Een van de genoemde redenen is de toegenomen bureaucratie. Kan de minister aangeven waarom voor gefuseerde provincies niet hetzelfde zou gaan gelden?

Dan de laatste vraag. Kan de minister aangeven waarom Utrecht, Noord-Holland en Flevoland als eerste zouden moeten fuseren en als een soort proeftuin zouden moeten fungeren? Ik hoop niet dat de minister een antwoord zal geven in de zin dat het te maken zou hebben met een minder grote culturele identiteit als bijvoorbeeld de noordelijke provincies, want dan denk ik dat de uitkomst van het Utrechtse referendum voor hem nog wel eens een tegenvaller zou kunnen zijn.

De VOORZITER: Ik geef nu graag het woord aan de minister, zodat hij kan reageren op de vragen en opmerkingen die u heeft ingebracht.

Minister PLASTERK: Mijnheer de Voorzitter! Ik zal ernaar streven recht te doen aan alle punten die te berde zijn gebracht. Dat is geen geringe opgave, gezien de vele

onderwerpen en de vele sprekers. Laat ik proberen om er een paar bijeen te pakken en vervolgens de afzonderlijke sprekers ook langs te gaan en de vragen te beantwoorden die ik nog niet in zijn algemeenheid heb beantwoord.

Allereerst de vraag om een stuk waarin de visie op het binnenlands bestuur wordt weergegeven en in deze voorgenomen fusie ook in het licht wordt gezet van andere plannen van het kabinet, bijvoorbeeld die met betrekking tot de gemeenten, die met betrekking tot de waterschappen en andere aspecten van binnenlands bestuur. Ik zou daaraan ook willen toevoegen die met betrekking tot de relatie met Europa, want daarin kunnen lokale bestuurders, het gemeentebestuur en ook het middenbestuur ook een eigenstandige rol spelen.

Zoals u weet werk ik aan een dergelijk stuk. Ik typ mij de vingers blauw op dit moment. Ik voorzie dat dit binnenkort publiek zal worden, dus dan wordt het geadresseerd aan de Tweede en Eerste Kamer en dan bereikt het eenieder. Ik heb er vertrouwen in dat u zult zien dat dit voornemen van het kabinet, dat niet nieuw is – zoals ik heb geprobeerd in mijn inleiding te introduceren – en dat voortkomt uit een lange geschiedenis en zeer vele studies, toch is geactualiseerd en in de context wordt gezet van de plannen van dit kabinet met betrekking tot het bestuur van het land.

Van verschillende kanten is gevraagd wat precies de voordelen zijn en of ik die kan kwantificeren en in economische zin hierover iets kan zeggen. Ik zeg u toe dat wij op dit moment een studie laten doen naar de business case, waarin ook de doelmatigheidswinst zo goed als dat kan in kaart zal worden gebracht. Zodra ik de uitkomsten hiervan heb, zal ik u deze toesturen. Dat zeg ik bij dezen toe.

Het volgende punt dat bij verschillende sprekers terugkomt, is de vraag of dit nu een pilot of een experiment of proeftuin is. Dat wil ik toch weerspreken. Uiteindelijk moet je op een gegeven moment in het openbaar bestuur een knoop doorhakken en moet je zeggen: "We kunnen nog heel vaak de argumenten wegen en onder ogen zien, maar nu moet je een richting uitgaan waarvan je denkt dat dit de richting is die het zou moeten opgaan." Niets is eeuwig in het leven, maar het voornemen van het kabinet is om dit niet als een experiment te zien, maar wel degelijk als een richting die op een gegeven moment wordt gekozen. Ik kan mij heel goed voorstellen dat vanuit de optiek van provinciaal bestuur dit wellicht

als een dramatische omwenteling in het binnenlands bestuur wordt gezien. Ik wil niets afdingen op het belang daarvan. Aan de andere kant denk ik: "Zie dat nu eens in het perspectief van de andere grote dingen waarvan we de burgers van Nederland ook vragen om die onder ogen te zien." Dat zijn dingen die in een mensenleven vaak veel grotere consequenties kunnen hebben dan het feit dat het provinciebestuur fuseert, zeker daar waar er – dat is al door diverse sprekers aangeroerd – op de werkvloer al veel ambtelijke samenwerking bestaat. Het gaat met name natuurlijk om het uiteindelijk fuseren van de politieke bestuurslaag die daarboven zit. Het is een grote ingreep; daarvan poets ik niets weg, maar ik denk ook dat het voor de burgers in Nederland niet per se dramatisch zal zijn.

Ik ben reeds ingegaan op het onderwerp taken van het middenbestuur. Ik benadruk nogmaals dat ik een ideaal middenbestuur zie functioneren op een niveau dat correspondeert met het niveau van de problemen die moeten worden opgelost. Als je praat over de regionale economie, over verkeer en over ruimtelijke ordening, dan is mijn oordeel dat de schaal van Flevoland met haar zes gemeenten, of Utrecht zoals het er nu ligt, klein is geworden. Dat was natuurlijk niet zo in de tijd dat mensen in hun woon-/werkverkeer te voet, of als zij heel gelukkig waren, te paard konden gaan, zoals in de tijd van Thorbecke. Nu gaan mensen die wonen in de ene provincie en werken in de andere provincie. Woon-/werkverkeer van 50 kilometer of 100 kilometer is heel normaal geworden. Dan heb ik het nog niet eens over allerlei elektronische hulpmiddelen die maken dat de afstanden in een andere zin kleiner zijn geworden. In de tijd van Thorbecke had men zelfs geen telefoon. Om dat op die schaal te kunnen adresseren is volgens mij een zekere opschaling in het binnenlands bestuur essentieel voor het middenbestuur.

Ik voeg daaraan toe – volgens mij verwees mevrouw Mineur daarnaar – het belang van de menselijke maat. Het belang van de menselijke maat deel ik volledig. Dat is voor het kabinet ook reden om in het sociale domein een zeer groot pakket aan taken te decentraliseren naar het gemeentebestuur, de eerste bestuurslaag die dicht bij de mensen en bij de huishoudens staat. Dit met de bedoeling dat als mensen in de problemen zitten, zij niet vijf instanties over de vloer krijgen, maar één instantie, waarachter dan het lokaal bestuur ervoor zorgt dat het goed georganiseerd is. Dat brengt gek genoeg wel met zich mee dat, om dit aan te kunnen, die eerste bestuurslaag al voldoende omvang, draagkracht en capaciteiten

moet hebben, ook in de zin van expertise. Dat zal een trend die er al heel lang is versterken, namelijk dat het aantal gemeenten geleidelijk afneemt. Dat is niet nieuw en dat komt niet van dit kabinet. Nu vermindert al jarenlang per jaar het aantal gemeenten met ongeveer tien. In de tijd van Thorbecke waren er 2000 gemeenten en nu 408. Er staat alweer een aantal fusies op de rol. Dat betekent dat er onder die eerste bestuurslaag ruimte komt voor nieuwe vormen van subbestuurlijke democratie, zoals door bewonersparticipatie, wijkcommissies en dorpskerncommissies. Op verzoek van GroenLinks heb ik toegezegd dat ik een aparte nota zal wijden aan dit specifieke onderwerp.

Als we praten over de menselijke maat denk ik dat het provinciebestuur niet de bestuurslaag is die zich primair leent voor het nastreven van de menselijke maat. Dat is typisch het middenbestuur. De contacten tussen burger en provinciaal bestuur zijn toch van een andere frequentie en van een andere aard dan die tussen een gemeenteraadslid en een inwoner. Nogmaals, ik ding niets af op de intensiteit waarmee u contacten hebt met inwoners, begrijp me goed, maar als het gaat over de organisatie van de schaal en de menselijke maat, dan is het middenbestuur één stap weg van de laagste bestuurslaag. Dat is goed en daar is een reden voor en dat steun ik ook. Ik ben om die reden dus ook voor een sterk middenbestuur.

De volgende vraag komt ook in het algemene verhaal van de heer Balemans naar voren. Het is een opvatting van velen van u. Zijn er alternatieven in beeld? Ik wil vooropstellen dat niet alleen uit die studies en al die eerdere verkenningen die zijn genoemd, maar ook gewoon uit de verkiezingsprogramma's van een heel palet aan politieke partijen, van GroenLinks, D66, VVD, PvdA, alle in een bepaald stadium hebben gepleit voor een vorm van landsdelenindeling van het middenbestuur. Er is ook een aantal partijen vanavond hier dat van het middenbestuur af zou willen; 50Plus en de PVV verwezen daarnaar. Daarmee ben ik het niet eens, maar ik ben het wel eens met de opvatting dat wij moeten proberen dat middenbestuur 'lean and mean' te maken, dus effectief, maar niet groter dan strikt genomen nodig is. Het is om die reden dat ik die doelstelling van vijf landsdelen, die ook in het regeerakkoord staat, overeind zou willen houden. Dat beperkt natuurlijk het aantal alternatieven wel. Ik heb daarover vanmiddag met het college van GS gesproken. Als er nu eenstemmig uit het Utrechtse het geluid zou komen: "Al die eerdere Randstadinitiatieven zijn helemaal

verkeerd getaxeerd en wij zien ons daar niet in. Wij zien ons in dat plaatje veeleer in een combinatie met ... vul maar in.", dan zou dat misschien een andere boodschap zijn geweest. Ik krijg niet de indruk dat ik dat eenduidig als reactie mee terug kan nemen naar het kabinet.

Nog drie algemene punten en dan kom ik bij de punten die aan de orde zijn gesteld door de afzonderlijke leden. Eerst het onderwerp van het draagvlak onder het publiek. Ik denk dat het draagvlak in het publiek met name ontstaat wanneer men ziet dat wij als bestuurders – u bent bestuurders en ik ben er ook een van – ons uiterste best doen om met een minimale inzet van middelen datgene voor hen voor elkaar te brengen wat er zou moeten gebeuren. Als je dat doet, creëer je draagvlak. Daarin hebben wij allemaal een rol. Als je gaat zeggen dat het allemaal al eens is geprobeerd, dat het al zo lang zo is, dat die eerdere dingen ook allemaal zijn vastgelopen en dat wij het maar moeten houden zoals het is en dat wij allemaal hebben wat we hebben, dan hol je uiteindelijk het draagvlak bij burgers voor het openbaar bestuur in zijn algemeenheid uit. Vandaar ook mijn appel aan u. Ik hoop dat u wilt meedenken over het grotere plaatje. We moeten draagvlak creëren voor het openbaar bestuur. Daarvoor mag men van ons verwachten dat wij het zo effectief als mogelijk inrichten.

Ik heb veel opmerkingen gehoord over het tempo. Die noteer ik en neem ik mee. Ik zeg daar wel bij, wat ik ook in mijn inleiding zei, namelijk dat wij al minimaal tien jaar met dit traject bezig zijn. Er werd gezegd dat het nu snel, snel moet, volgens mij door de PvdD. Dat vind ik nu ook weer overdreven. Daar komt bij dat wij voor dit traject ook meer dan twee jaar uittrekken. Hoeveel argumenten kun je in twee jaar wisselen? Hoe staat dit in verhouding tot andere grote ingrepen die ook plaatsvinden in het binnenlands bestuur? Ik noemde net het decentraliseren van een groot deel van het sociale domein. Dat zal volgens mij voor de burgers een veel grotere impact hebben dan het fuseren van de provinciebesturen van drie provincies. Dat is ook gebeurd in het licht van het doel van vijf landsdelen.

Wat is de reden om dit tempo te willen maken? De fracties van GroenLinks en D66 vroegen hier specifiek naar. Dat heeft ermee te maken dat ik voorzie dat, wanneer wij in 2015 de verkiezingen zouden houden voor de niet-heringedeelde provincies en dan een jaar later herindelingsverkiezingen zouden houden, dat aan alle kanten tot groot ongemak zou leiden. Als de provinciale

verkiezingen worden gehouden zonder de koppeling naar de samenstelling van de Eerste Kamer, en dus ook de landelijke impact, dat er door de bank genomen minder interesse zal zijn en er een lagere opkomst zou kunnen zijn, dan zou dit ertoe kunnen leiden dat Provinciale Staten dan met een minder democratische legitimatie hun werk zullen doen dan wanneer de opkomst hoog is. Ik zou er toch wel veel voor willen doen om die koppeling naar de kamerverkiezingen te handhaven. Omgekeerd zou ik het ook bezwaarlijk vinden wanneer de Eerste Kamer is vastgesteld, in het nieuw te vormen landsdeel herindelingsverkiezingen worden gehouden die geen consequentie hebben voor de samenstelling van de Eerste Kamer. Zo zit onze Grondwet namelijk in elkaar. Ik zou willen proberen om u op enig moment in dit traject nog ervan te overtuigen dat het verantwoord is om het te doen in dit tijdspad dat bestuurlijk misschien wel krap is, maar in mijn ogen te realiseren, opdat wij in 2015 – dat is toch wel mijn doelstelling – die herindelingsverkiezingen niet apart hoeven te houden, maar dat wij gewoon kunnen stemmen voor de heringedeelde provincie.

De VOORZITTER: Staat de minister een interruptie toe?

Minister PLASTERK: Mijnheer de Voorzitter! Vanzelfsprekend.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Mijnheer de Voorzitter! Uiteraard was het ons ook wel duidelijk dat 2015 gekozen was in verband met de verkapte verkiezing van de Eerste Kamer; dat is evident. Als je er vier jaar overheen laat gaan, is dat een veel te lange tijd. Bovendien gaat het over de regeringsperiode heen en dat snappen wij allemaal. Toch hebben wij nadrukkelijk de volgende vraag. Als het echt gaat wringen, is er dan niet een list te verzinnen om toch linksom of rechtsom aan beide recht te doen, desnoods door een extra statenverkiezing? Ik zou het echt zo jammer vinden als dit plan uiteindelijk ondermijnd wordt door het grote tempo.

Het heeft ook te maken met een andere vraag die ik u heb gesteld. Hoe kunnen politieke partijen zich zorgvuldig voorbereiden op de verkiezingen? Stel dat het plan niet doorgaat – dat is theoretisch gezien mogelijk als het plan in de Eerste Kamer strandt –, dan ga je toch andere statenleden zoeken voor alleen de provincie Utrecht. Ik chargeer nu even wat mogelijk de uitkomst zou kunnen zijn. Statenleden die voor de hele provincie gaan – dan kom ik bij de vraag van de heer Nugteren en dan gaan we het over de kwaliteit van het volksvertegenwoordigend werk hebben – moeten bereid zijn om echt heel

veel tijd erin te steken. Het zijn allemaal onderwerpen die veel reisafstand vragen. Men moet ter plekke gaan bekijken en er zijn veel ontmoetingen met burgers als het gaat om inrichting, om natuur en om mobiliteitsproblemen. Dat zien we nu al in de provincie. Het is een zware belasting voor de volksvertegenwoordigers. Je moet dus als politieke partij heel goed weten wie je daarvoor gaat selecteren. Het houdt allemaal verband met elkaar: het volksvertegenwoordigend werk, hoe bereid je je voor op de verkiezingen en dan nog een keer het proces apart. Het is een heel nadrukkelijke oproep: alstublieft, kijkt u heel zorgvuldig naar die procedure.

Minister PLASTERK: Mijnheer de Voorzitter! Ik begrijp de vraag van mevrouw Versteeg volledig. Ik knoop het in mijn oren. De heer Nugteren had in feite hetzelfde punt. Daarbij teken ik aan dat dit voortkomt uit een houding waarin u zegt dat u in principe bereid bent om mee te denken over dit traject, maar dat u er een vraagteken bij zet. Dat is een heel opbouwende positie. In dit stadium zou ik toch willen proberen om u er vanavond of op een ander moment van te overtuigen dat het in dit tempo op een verantwoorde manier kan. Ik probeer ook politieke leiding te geven aan dit project. Het lijkt mij niet goed dat ik al bij voorbaat aan opties ga denken voor het geval het proces in de vertraging schiet. Ik probeer iedereen mee te nemen. Laten wij proberen dit tempo te maken. Ik denk dat de burger dat ook van ons verwacht. Ik hoor het u zeggen, maar ik hoop dat u het mij niet kwalijk neemt dat ik nu nog niet ga anticiperen op wat er moet gebeuren als het proces ergens wordt vertraagd.

Mevrouw VERSTEEG (D66): Ik verwacht geen pasklaar antwoord. Het is echt een oproep of u dit wilt meenemen.

Minister PLASTERK: Dat zal ik doen. Ten slotte het punt van het referendum. Laat ik allereerst zeggen dat het een besluit is van Provinciale Staten. Het past mij niet om mij daarin te mengen. Er is echter een aantal specifieke vragen over gesteld. In de eerste plaats zitten wij nu in de consultatiefase. Volgens mij heb ik voor de komende twee maanden zestien afspraken in mijn agenda staan van deze aard. Ik weet niet of het in de parlementaire geschiedenis eerder is voorgekomen dat de minister op die manier de wagen op gaat om het beleid in brede kring te bespreken. Ik doe wat ik menselijkerwijs kan. Vervolgens is het natuurlijk aan het provinciebestuur om in de periode tussen mei en augustus een zienswijze te geven op het voornemen van het kabinet.

Daarna is er de gekozen volksvertegenwoordiging, namelijk de Tweede Kamer en de indirect door u gekozen Eerste Kamer, die daarin uiteindelijk nog eens de stem heeft en die gaat bepalen wat er gaat gebeuren. Die doet dat ook niet eigenstandig; zij baseren zich op hun verkiezingsprogramma's. Ik heb er zojuist al op gewezen dat gezien de verkiezingsprogramma's van een fors aantal partijen er op dit moment een duidelijke meerderheid in de Kamers is en dat er over de hele breedte van het politieke spectrum zo'n beetje ook steun is voor gedachten die in elk geval in de richting gaan van datgene wat wij nu voorstellen.

Concreet is er ook nog de vraag van de heer Dercksen of het voornemen bestaat om mee te betalen aan de kosten van een provinciaal referendum. Ik denk dat u het antwoord wel voorziet. Dat is echt de keerzijde van het feit dat het aan u is wat u wenst te organiseren, namelijk dat het voor eigen rekening is. Het meewegen daarvan is uiteindelijk aan de gekozen volksvertegenwoordiging, de Tweede Kamer en uiteindelijk de Eerste Kamer in haar besluitvorming.

Dat zijn de algemene punten. Als ik uw geduld niet te veel op de proef stel, wil ik toch spreker voor spreker langsgaan.

De heer Balemans heeft een aantal opmerkingen gemaakt namens een groot deel van de Staten, die ik gepoogd heb in mijn algemene deel te beantwoorden. Hij heeft gezegd dat velen van u tegen een experiment zijn. Daarover heb ik gesproken, ook over de visie en de randvoorwaarden. Die randvoorwaarden neem ik mee. Een aantal daarvan spreekt mij absoluut aan, bijvoorbeeld ten aanzien van de vraag wat het versterken van het middenbestuur betekent. Daarnaast is ook door de heer De Kruijf en anderen gevraagd. In het gesprek van vanmiddag heb ik ook al een aantal onderwerpen genoemd op het gebied van wonen, van regionale economie, ruimtelijk ordening en een aantal andere terreinen. Dat neem ik mee terug naar de collega's in het kabinet. Ik zal dan ook gewoon zeggen: "Luister eens, er is een potentiële interesse" – laat ik het maar voorzichtig formuleren – "van een deel van Provinciale Staten in Utrecht" – ik vraag dat natuurlijk ook aan Noord-Holland en Flevoland – "om dit positief tegemoet te treden, maar men wil dan wel op een aantal onderwerpen helder hebben of er dan additionele bevoegdheden zijn." Additioneel budget is op dit moment niet een heel populair onderwerp bij mijn collega, minister Dijsselbloem, zo vrees ik.

Meerderen van u vroegen naar de financiële voordelen. Ik kom er in de business case op terug. Ik verwacht dat zo'n fusie uiteindelijk structureel aan bestuurskosten een voordeel in de orde van grootte van € 15 miljoen zal opleveren. Daar staan natuurlijk incidentele frictiekosten tegenover die nu, zo ik inschat, op € 40 miljoen zullen uitkomen. Daarop kom ik ook nog terug. Dat zou een terugverdientijd van ongeveer drie jaar betekenen. Het is niet mijn voornemen om die structurele winst, onbeleefd gezegd, vervolgens weg te halen bij die drie provincies. Dan zou je een negatieve premie leggen op het feit dat men dit traject aangaat.

Ik moet er overigens bij vertellen – dat is dan wellicht het minder goede nieuws – dat in het regeerakkoord een heel belangrijk zinnetje staat, namelijk dat de financiële kaders uitgangspunt zijn. Ik hoop het niet, maar mocht dit traject niet tot een goed einde komen, dan blijft die taakstelling wel staan. Dan zal die in algemene zin ten laste van de provincies in den brede komen.

De heer VAN WIKSELAAR (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Ik begreep de opmerking van de minister niet helemaal. U noemde een structurele bezuiniging van € 15 miljoen en straks op langere termijn van € 75 miljoen per jaar. U zegt vervolgens dat u dat geld, dat budget niet weghaalt bij de provincies.

Minister PLASTERK): Bij deze drie provincies. Het is niet zo dat u als dank voor het aangenaam verpozen vervolgens die korting specifiek op die provincies zult terugzien. Het is meer een inschatting van het Centraal Planbureau dat dit proces, dat uiteindelijk de bedoeling heeft om tot vijf landsdelen te leiden, die efficiencywinst zou kunnen opleveren. Ook dat zou ik meer zien als een illustratie van een korting waar wij helaas, ook om andere redenen, niet omheen kunnen; dat is niet anders. Er wordt aan alle kanten zwaar ingegrepen.

Dank voor het betoog van de heer Balemans. Misschien nog één punt. Er werd gezegd dat dit mijn wens was. Dat misverstand zou ik willen wegnemen. Ik verdedig hier de opvatting van het kabinet, van deze regering, van de regering Rutte. Dat voeg ik er voor de zekerheid nog aan toe. Dit plan is gebaseerd op een regeerakkoord, gesloten door een meerderheid van de Tweede Kamer. Laat niet de indruk blijven bestaan dat er hier iets particuliers mijnerzijds aan de orde is: het is een kabinetsagenda.

Dan het deel waarin de heer Balemans de standpunten van PvdA en D66 weergaf. Ik heb al gereageerd op het onderwerp van de schaal en ook op de voorwaarden en

met name de zorg over het tempo.

De heer Tuijnman noemde ook dat tempo. Hij had het over haast. Nogmaals, ik zal proberen om nu of bij een andere gelegenheid u er nog eens van te overtuigen dat we inderdaad tempo maken en dat we vaart maken. Dat vergt inderdaad veel. Ik hoop dat de Raad van State bereid zal zijn om een spoedadvies uit te brengen. Ik hoop dat de Tweede Kamer en de Eerste Kamer het onderwerp snel kunnen behandelen. Onderschat echter niet op hoeveel andere punten in de samenleving wij van mensen ook vragen dat zij accepteren dat iets niet over vijf jaar gebeurt, maar nu al zijn beslag krijgt. Dan moeten wij dat als bestuurders ook in onze eigen daden tonen.

Aan de heer De Kruijf van de PvdA dank voor zijn steun. Ik heb de aandachtspunten genoteerd. Ik heb bijvoorbeeld zojuist al op de bevoegdheden gereageerd. Hij vroeg naar de positieve prikkel voor wat betreft de opschaling bij de gemeenten. Laat ik er dit over zeggen. Gemeenten hebben een vaste voet. Als er nu vier gemeenten fuseren, dan verliezen zij drie keer de vaste voet. In feite is dat een negatieve prikkel op fusies. Ik wil met de collega van het ministerie van Financiën kijken of wij die negatieve prikkel kunnen verzachten en of wij ervoor kunnen zorgen dat datgene waarvan ik denk dat het op den duur toch het meeste recht doet, ook aan de democratische eerste bestuurslaag, om niet allemaal hulpsinterklaasconstructies te creëren, maar zo veel mogelijk een gemeentebestuur dat in staat is de problemen echt te adresseren. Ik bedoel dan dus een zekere schaalgrootte en dat wij datgene waar men vaak voor kiest vervolgens financieel eerder aanmoedigen dan ontmoedigen.

De heer Buiting van het CDA vroeg of dit een experiment was. Daarop heb ik geantwoord. Het is nadrukkelijk geen experiment.

Wat is nu eigenlijk het probleem? Ik verwijs in zijn algemeenheid naar het feit dat er al heel veel studies gedaan zijn op dat punt. Overigens ook ten tijde van minister Donner, die met de Randstadprovincie de boer op ging. Dat was wat minder uitbundig qua intensiteit dan hoe ik nu de boer op ga, maar desalniettemin. Ik zou bijvoorbeeld ook willen verwijzen naar Nordrhein-Westfalen. Dat is ook een Euregio in het Europese, waar 16 miljoen mensen wonen. In die context is zo'n provincie van 4,5 miljoen echt niet zo mega als dat soms wordt gedacht.

Met mevrouw Versteeg van D66 heb ik bij interruptie al het punt van tempo besproken. Zo'n fusie zou geen

simpele optelsom moeten zijn. Dat is waar, laat ik heel eerlijk zijn. Ik denk dat als wij daarbij nu meteen een discussie starten over de rafelranden van die fusieprovincie, wij daarin dan verzanden voordat wij op hoofdpunten eerst kunnen besluiten of wij dit werkelijk gaan doen. Het werkt in elk geval bij de Noordoostpolder. Er is historisch gezien helemaal geen deel van die provincie daarbij betrokken. Ik ga ook los van Flevoland apart naar de Noordoostpolder, waarin tussen Urk en verschillende andere gemeenten wellicht ook weer verschillende opvattingen leven. Ik ga proberen daarvan een beeld te krijgen. In die context kunnen in een volgend stadium grenscorrecties met randprovincies of met naburige provincies aan de orde komen. Ik heb al gesproken over het tempo.

De gesloten huishouding. Er lopen misschien twee begrippen door elkaar heen. Het ene is een financieel gesloten huishouding. Ik dacht dat u dat zo noemde. De provincie heeft tot taak de begroting in evenwicht te brengen. Dat is niet nieuw, dat is evident. Het regeerakkoord beoogt een materieel gesloten huishouding. Dat betekent dat er op basis van afspraken met de provincies duidelijk wordt op welke terreinen de provincie wel acteert en op welke terreinen niet, vanuit de gedachte om per onderwerp af te spreken wie erover gaat, zodat niet iedereen over alles gaat. Volgens mij zit ontwikkelingssamenwerking hier bij niemand in de portefeuille, dus dat kan ik hier noemen zonder iemand op de tenen te gaan staan. Dat komt echter voor in provincieland. Ik ben erg voor ontwikkelingssamenwerking, maar het is een beetje de vraag of je dat nu ook op provinciaal niveau zou moeten willen. Er zijn moeilijker voorbeelden, dat geef ik direct toe.

De discussie over de metropoolregio heb ik gisterenavond ook in Haarlem mogen bespreken bij het provinciebestuur daar. Daar hebben wij te maken met het Amsterdamse. Ik realiseer mij heel goed de argumenten vanuit het provinciaal bestuur. Ik heb ze hier vanmiddag ook besproken. De vraag is gesteld of, als men dan in Utrecht die zware taak krijgt, het openbaar vervoer bij de gemeente Utrecht moet zijn, ja of nee. Ik zal het ook met mijn collega, minister Schultz, moeten bespreken. Die spreek ik zelf – ik kijk naar mijn directeur-generaal – volgens mij overmorgen. Dan kunnen we ook de geluiden van hier meenemen. Zij speelt daarin natuurlijk ook een grote rol. Ik heb al gesproken over de verkiezingen van 2015.

De heer Dercksen zei dat hij eigenlijk niet zo veel nieuws hoort. Dat zie ik ook wel weer een beetje als een compliment. Ik probeer een consistent en samenhangend verhaal te hebben. Ik ben hier ook om te luisteren. Dat is ook een deel van de consultatiefase. Ik sta niet alleen op zenden.

In het algemene deel heb ik gereageerd op de diverse punten die zijn genoemd.

Dan het punt van de kosten van het provinciegebouw. Dat is iets waarvan ik denk dat dit in de toekomst typisch een post zou zijn waarin je winst kunt behalen door dit dan niet op drie plaatsen in gelijke mate te doen. Dat is nu voor wat betreft dit op zichzelf schitterende gebouw en voor het gebouw in Haarlem dat volgens mij nu in aanbouw is water onder de brug. Dat realiseer ik mij. De heer Nugteren sprak over een lange adem. Ik zeg samen met de heer Nugteren dat wij ook de lange adem in de gaten moeten houden. De bedoeling van de exercitie is nu juist dat wij even goed kijken of dat op al die plekken wel zo moet blijven gebeuren.

De heer Nugteren van GroenLinks benadrukte dat het een proces van de lange adem is en dat er ambtelijk al veel samengewerkt wordt. Dat zie ik, maar ik vind dat nu juist een reden om te zeggen dat wij op een gegeven moment misschien nog de bestuurlijke kap die er bovenop zit, ook tot fusie brengen. Hij vraagt naar het aantal bestuurders. Daarover is gisteren ook in Haarlem, Noord-Holland, gesproken. Ik kan mij voorstellen dat met name als je kijkt naar de gedeputeerden, wij nog eens zouden kunnen kijken hoe zich dat na een fusie verhoudt tot de schaal van de problemen die moeten worden aangepakt. Het is geen toezegging, maar ik neem het in elk geval mee als punt van aandacht.

Mevrouw Mineur, ik heb over het punt van de menselijke maat al gereageerd. Ik heb niet de bedoeling uw geschenk niet te accepteren. Ik heb ook Bilthoven en De Bilt beide het beeldmerk omhoog zien houden. Er is geen sprake van. Integendeel, ik denk dat juist de dominantie van de stad Amsterdam afneemt wanneer zij in een grotere provincie een van de grote steden zal zijn. Van de vier grote steden liggen er dan in elk geval twee in dat nieuwe landsdeel. De vijfde stad ligt er dan overigens ook in.

De heer Van Wikselaar van de SGP vroeg nog voor de zekerheid of ik het argument dat er een bestuurslaag bij was gekomen bij Europa als argument zie om er ergens een weg te halen. Dat is nadrukkelijk niet mijn bedoeling.

Ik wilde zeggen dat ik vind dat daar waar er een hele bestuurslaag bij is gekomen, deze aanvankelijk zo logische drielagenstructuur met een duidelijke taakverdeling, in die zin aan een heroverweging toe is dat wij moeten proberen die taken 'lean and mean' in te vullen. Wij moeten goed kijken en dat wij ieder het zijne laten doen op het bestuursniveau dat correspondeert met het niveau waarop de problemen moeten worden aangepakt. That's it. Dat mag men van ons verwachten.

Mevrouw Hoek van de partij 50Plus zei dat zij eigenlijk voor het afschaffen van de provincies is. Ik ben dat niet. Ik zoek graag coalities waar dat kan en steun waar dat kan, maar dat heb ik niet te bieden. De agenda van mij is juist om er een sterke bestuurslaag van te maken. Als je heel praktisch bent, kun je zeggen dat u wellicht van de twaalf provinciebesturen af zou willen. Ik heb wel iets te bieden om u tegemoet te komen, maar niet wat betreft alle twaalf provincies. Ik zeg er eerlijk bij dat de bedoeling juist is dat die landsdelen vervolgens natuurlijk wel krachtiger zullen zijn.

Mevrouw HOEK (SGP): Mijnheer de Voorzitter! Ik wil hierop graag reageren. Ik wilde aangeven dat het net zo onzinnig is om heel grote provincies zomaar zonder doel en onderbouwing te gaan samenvoegen. Ik heb toch nog één prangende vraag. Gaat de minister parallel met het plan voor de vijf landsdelen ook het kiessysteem helemaal onder de loep nemen? Als deze fusie doorgaat en men gaat van 47 statenleden naar 55, terwijl er nu ongeveer 750 zijn, dan wordt de kiesdeler vele, vele malen hoger als we verdergaan met het systeem zoals dat nu is. Daardoor zullen de kleinere partijen, die soms net de kers op de taart zijn of die belangrijk zijn voor de verhoudingen, geen schijn van kans meer hebben om dan nog in de bestuurslaag te kunnen komen. Dat wil ik toch wel meegeven. Beseft de minister dat dat dan ook aan de orde is en dat door drie provincies samen te voegen en de rest van het land nog even met rust te laten, er een totaal andere balans zal ontstaan in de samenstelling voor de Eerste Kamer, als u daaraan niets doet?

Minister PLASTERK: Mijnheer de Voorzitter! Laat ik in de eerste plaats zeggen dat ik mij goed realiseer dat de kiesdeler in de verschillende provincies ook op dit moment al verschillend is. In Zeeland is er een andere kiesdeler dan in Zuid-Holland, waar ongeveer tien keer zo veel mensen wonen. Als ik de laatste peilingen zie, heb ik niet veel zorgen of 50Plus, ook bij een andere kiesdeler, de Staten zou halen. Dat zullen we allemaal moeten

afwachten.

Nog twee punten. De samenstelling van de Eerste Kamer. Het moge duidelijk zijn dat uw stem bij het vaststellen van de Eerste Kamer gewogen wordt naar de kiesdeler. Het is niet zo dat er dan opeens minder invloed op de Eerste Kamer ontstaat. Dat zit ook in het huidige kiesstelsel al ingebouwd.

Tot slot ook nog in uw richting. Dank voor de gelegenheid om nog eens te benadrukken dat wij dit allemaal doen in het perspectief van het voornemen om in de volgende periode die landsdelende fusies ook elders in Nederland door te voeren.

De heer Van der Steeg van de PvdD heeft gevraagd naar het referendum. Ik meen dat ik daarop in het algemene deel al antwoord heb gegeven.

De heer DERCKSEN (PVV): Mijnheer de Voorzitter! Wij zijn aan het afronden. Ik zie de financiële onderbouwing van de plannen graag tegemoet, inclusief de kapitaalvernietiging in de diverse gebouwen.

Nu wij aan het afronden zijn het volgende. Dit was een avond om ons te horen. Mij bekruipt het gevoel dat het horen nog niet echt helemaal is gelukt. Ik wil de minister erop wijzen dat het stuk van de heer Balemans voor een heel grote meerderheid van dit huis zegt dat wij dit zo niet willen. Dat is mijn vertaling. Ik denk dat de mensen die achter dat statenvoorstel staan dit wel zo kunnen interpreteren. Ik verzoek u dringend om straks op de achterbank, als u naar huis rijdt, dat stuk van de heer Balemans nog eens indringend en goed tot u te nemen.

Minister PLASTERK: Dat zeg ik absoluut toe. Ik noteer overigens ook in de woordvorm van de heer Dercksen het woord 'zo'. Dat is ook precies de aard van de consultatiefase, namelijk dat het heel begrijpelijk is dat u zegt dat u het zo niet wilt en dat u daarbij kanttekeningen, vragen en opmerkingen hebt. Ik zal bekijken of het mogelijk is daaraan zo veel mogelijk tegemoet te komen. Dat heb ik ook tegen de individuele sprekers gezegd. Dit is overigens pas de tweede avond in een lang traject. Ik zal nog naar Flevoland en de Noordoostpolder gaan. Ik kom ook terug in de provincie Utrecht en op andere plekken en in de kop van Noord-Holland natuurlijk apart. We gaan dus nog naar veel plekken toe om meer argumenten te horen of men het wil of dat men het wellicht op een andere wijze zou wensen.

De VOORZITTER: Mijnheer de minister. Ik denk dat wij nu komen tot een afronding. Ik zeg in elk geval de minister

dank voor zijn aanwezigheid hier vanavond om zijn plannen toe te lichten. Ook dank voor de beantwoording van de vragen die gesteld zijn. Ik denk dat het goed is om met elkaar standpunten te delen. Ik denk dat u vanavond ook duidelijk kennis hebt kunnen nemen van het standpunt van een meerderheid van de Staten en aan de andere kant ook van de opvatting van de PvdA en van de nuancering die D66 in de stukken heeft aangebracht. Wij zijn allemaal voor een beter bestuur voor minder geld – laat ik het zo maar samenvatten –, maar wel in de goede volgorde en met een heel zorgvuldig proces, met tijd en met varianten. Het is goed daarvan kennis te nemen. Wij hebben uw standpunt gehoord. Laat eenieder daarmee zijn/haar voordeel doen, vooral het kabinet. Ik wens u daarbij heel veel wijsheid toe in uw besluiten die u gaat nemen. Nogmaals dank voor de bijeenkomst.

4. Sluiting.

De VOORZITTER: Dames en heren, ik sluit de vergadering.

(Einde van de vergadering om 20.10 uur.)

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van Provinciale Staten van Utrecht van 18 maart 2013.

De voorzitter,

De griffier,

